

Eiffel Műhelyház – ahol az Operaház jelmezei születnek

Barna Judit

Budapest egyik legújabb kulturális nevezetessége és turisztikailag is nagy érdeklődést kiváltó intézménye az Eiffel Műhelyház. A Magyar Állami Operaház új művészeti központja a Kőbányai úton a MÁV Északi Járműjavító telephelye volt.

Az 1884–86-ban épült, a magyar vasúttörténet európai viszonylatban is párját ritkító járműjavító csarnokrendszerének acélszerkezetét Fekete-házi János tervezte, a vasutas köznyelv, talán a Nyugati pályaudvar csarnokához való hasonlósága miatt, Eiffel-csarnoknak nevezte a műhelyt. Az épületek – a több éven át tartó átalakítást és felújítást követően – 2020-tól a Magyar Állami Operaház új logisztikai és művészeti központjának adnak otthont.

Az Operaház több mint 137 éves történetében sohasem volt az Eiffel Műhelyházhhoz hasonló volumenű fejlesztés. Az opera és a balett műfaja, társulata sokáig csak egyetlen épülettel rendelkezett, az Andrássy úti palotával, de az Erkel Színház 1951-ben történt hozzácsatolása sem segített sokat a próbatermek, műhelyek és raktárak szűkös helyzetén. A parókák és a kalapok az Operaházban, a jelmezek a Hajós utcai üzemházban és a Kenyérmező utcában, a cipők a Révay utcában láttak napvilágot. Budapesten és az agglomerációban több mint egy tucat bérleményben, mostoha körülmények között raktározták az értékes díszlet- és jelmezállományt.

A szétszórtság miatt a működésüket nehézkesen szervező részlegek 2020 nyarán az ország legnagyobb, felújított ipari műemlékében kaptak helyet. Az egy fedél alatt, tágasabb környezetben, megújult eszközparkkal működő műhelyek tekintélyes logisztikai tehertől mentesítik az intézményt, és nagy mértékben elősegítik a gyártóhelyek gyorsabb és hatékonyan összehangolt együttműködését.

Csaknem hétéves tervezést és kivitelezést követően, több mint két és fél éves próbaüzem után, 2021. október 25-én ünnepélyes keretek között hivatalosan is átadták az multifunkcionális Eiffel Műhelyházat. Az Operaházzal és az Erkel Színházzal megegyező méretű színpad, zeneterem mellett tizenegy gyártóműhely és száz produkció díszletparkja is ide került.

A főépületben a kamaraszínház, a látogató- és képzési központ, a kiváló akusztikájú próbaterem és a jelmezz részleg található, az egyik melléképületben pedig 1800 folyóméternyi jelmez és kellék szakszerű elhelyezésére alakítottak ki egy különleges raktárbázist.

Az érdeklődők nemcsak előadásokra válhatnak jegyet a vadonatúj komplexumba, hanem az EiffelTour keretében vezetett épület- és műhelylátogató túrákra is. A vendégek óriás méretű üvegfalon pillanthatnak le a varrodákba a trópusi növényekkel parádésan berendezett első emeleti térből.

Az Operaház megnyitójára készülnek

Szakmai beszélgetésre és fotózásra érkezünk. A jelmezgyártási osztályvezető, *Weigand Livia* fogad,

akit a jelmezkivitelezők helyiségében találok. Líviával örömmel állapítottuk meg, hogy egy nyelven beszélünk, mint kiderült, hasonló ruhaipari szakmai iskolákat végeztünk. Tudtam, hogy nagyon elfoglalt, csak rövid időre állhat rendelkezésemre, ezért a kérdezz-felelekkel igyekeztem gyorsan haladni. Így is többször elhívták kollégák, bizonyára ekkor nem várhatott a főnöki döntés. Ugyanis a március 12-i Opera-újranyitó ünnepi hangversenyét követően Erkel Ferenc Hunyadi László című operájának és Kenneth MacMillan Mayerling című balettjének premierjére készül a csapat, és még sok addig a tennivaló.

Röviden: a folyamat az, hogy a jelmezeket megálmodja a jelmeztervező, a jelmezz részleg pedig kivitelezzi. A sok-sok munkaelem első lépéseként a színre kerülő előadáshoz a művészeti vezetés kiválasztja a szereplőket és a rendezőt, utóbbi megálmodja, hogy a történet klasszikus, korabeli, vagy modernebb felfogásban jelenjen meg és felkéri a tervezőt a művészek alkatára elképzelt rajzok készítésére, majd a jelmezterv elfogadása után következik az elképzelt anyagok kiválasztása.

Éppen *Rományi Nóra*, neves jelmeztervező válogatott a textilvágatok között a Mayerling című baletthez, máskor *Lisztópád Krisztina*, a Hunyadi László opera jelmez- és díszlettervezője, valamint *Kiss Márk*, a februárban bemutatásra kerülő Farsangi lakodalom című vígopera tervezője is megfordul itt. Az Operaház hosszú évek óta a németországi – operaházakra, divatmárkákra, film- és televíziós társaságokra specializálódott – Fucotex textilkereskedő cégtől vásárolja az anyagokat. Nem ritka, hogy egy előadáshoz ötszáz féle ruhaalapanyag szükséges, különböző színekben (bársonyok, selymek, vásznak, szövetek, műszőrmék, csipkék). Lívia egy komoly exceltáblázatot mutat a tételek felsorolásával, a tábla végén az összesített, több milliós bruttó ár. Az előkalkulált keretösszeg, a költségvetés szigorú, bele kell férni.

A jelmezek útja a rajzoktól az öltözőkig

A tervek elfogadása után a gyártási folyamat gépezete, az első fázis a jelmezkivitelezői munka, ahol számítógépek monitorjai mögött dolgoznak a munkatársak. Mindenki

kompletten kezel egy-egy előadást, mert így látják át az adott opera vagy balett összes jelmezének ruhadarabjait és kiegészítőit. Kiszámítják a beszerzendő anyagmennyi-séget a szereplők egyes jelenetben viselt egyedi jelmezeire éppúgy, mint a sok fős balettkar egyforma ruhájára.

Majd elkezdődik a műhelyvezetők irányításával és a műhelyrajzok alapján a szabászati és varrodai munka, ami teljesen olyan, mint egy mértékutáni divatszabóságban, hasonló a művészekre próbálás és az igazítás is a ruhák félkész állapotában. A jelmezek kézi díszítése (pl. gyöngyözés, szegecseles) és a teljes befejezés után lép be az öltöztető a képbe, aki elszállítja az előadás helyszínére a teljes kollekciót, egyelőre az Erkelbe és az Eiffelbe, a megnyitás után majd az Operaházba is.

A jelmez részleghez tartozik még a cipész- és a kalaposműhely, a parókakészítők és a jelmezfestő, összesen 74 munkatársát irányítja Livia. Ő maga is tervezett vezető budapesti színház gyermekelőadásához jelmezeket, így összetett művészi és ipari szakértelmével, nagy hozzáértéssel és teljes szívvel végzi a munkáját. A műhelyekben dolgozók is lelkes „színházi” emberek, akik a szakirányú iskolák elvégzése után itt, a gyakorlatban egészítették ki speciális tudásukat.

Az Operaház és az Eiffel Műhelyház vezetői azt tervezik, hogy korszerű, jól felszerelt gyártóműhelyeik a következő tanévekben feleljenek meg a duális szakképzés gyakorlati oktatóhelyeként is. Szeretnék maguk képezni a ritka színházi szakmák utánpótlását, hogy munkatársaik a felhalmozott értékes tapasztalataikat átadhassák az ifjúságnak.

A megnövekedett kapacitással külső díszlet- és jelmezmegrendeléseket is vállalhatnak.

Muzeális értékeket őriz a jelmeztár

Az óriási telek egyik hátsó épületébe sétálunk át, ahol *Klein Szabolcs* jelmeztárvezető bemutatja a Magyarországon egyedülálló, hazai gyártású, színházi raktározási megoldást. Az ún. tömör tárolási rendszerrel, az ábécé betűivel jelzik az egyes előadások jelmezeit, fent vállfakon a ruhák, lent nagy dobozokban a jelmezekhez tartozó kiegészítők: cipők, kalapok, kesztyűk, fegyverek. A magas, fémállványokon 50 ezer ruhát tárolnak. Az aktuális előadásra az öltöztetők átveszik az egész kollekciót, akik a jelmezek szállításáért, a tisztításáért, javításáért, pótlásáért felelnek. No, meg ott vannak a fellépő művész öltözőjében is.

A legrégebbi jelmezt az ötvenes években Donizetti Don Pasquale vígoperájából őrzik, ez megbecsült, archív értéke a jelmeztárnak, éppen úgy, mint azok az öltözetek, lovaglócsizmák, kellékek, amiket a 2017-ben forgatott *Kincsem* c. filmhez kölcsönzött az Opera jelmeztára. A gyűjteményből más színházaknak, kiállításokra, kiadványok fotózásaira és külföldi filmforgatásokra is rendszeresen biztosít az Opera kellékeket és viseleteket.

Fotók: Okolicsányi Zoltán